

Петрецький І.І.

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І НАПРЯМИ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

У статті здійснено вивчення досвіду інфраструктурного забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів розвитку сільських територій у країнах ЄС загалом та в Польщі, Данії, Румунії, Швеції, зокрема. Крім того, розглянуто досвід стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку сільських територій в США та Австралії. На основі аналізу програм розвитку сільських територій та інноваційних трансформацій на рівні локальних економік, а також методів стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності в межах сільських територій окреслено ключові напрями імплементації досвіду передових країн в практику України. Запропоновано напрями розвитку сільських територій, які б дозволили подолати існуючі проблеми та підвищити ефективність комплексних трансформацій з урахуванням міжнародної практики.

Ключові слова: інфраструктурне забезпечення, інноваційно-інвестиційні процеси, інноваційний розвиток, сільські території, міжнародний досвід.

Постановка проблеми. В останнє десятиліття значення сільських територій в глобальній економіці неупинно зростає. Фокус науковців та урядовців по всьому світі спрямований на розвиток сільських територій шляхом розширення інвестиційного та інноваційного потенціалу їхнього соціально-економічного зростання. Нарощуючи інноваційний потенціал та впроваджуючи інноваційні рішення, сільські та малонаселені райони можуть подолати властиві їм проблеми та стати інвестиційно та економічно привабливими.

Нині в світі є безліч аспектів реалізації інноваційних процесів у сільській місцевості, включаючи: нормативно-правове та інституційне поле, особливості інноваційних систем, умови для місцевого бізнесу, промислову різноманітність, доступ до фізичних та людських ресурсів, до фізичної та цифрової інфраструктури, відносини з місцевою владою та підприємницьким сектором. Це зі свого боку обумовлює різноманітну практику стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів розвитку сільських територій у різних країнах світу.

Розуміння базових принципів та особливостей їх реалізації в різних країнах дозволить комплексно визначити можливості сприяння розвитку сільських територій за інноваційною моделлю, а також ефективно сформувати політику адаптаційної імплементації зарубіжного

досвіду в сучасних вітчизняних реаліях. Для цього актуальним є розгляд практики стимулювання інвестиційних та інноваційних процесів на рівні сільських територій в країнах ЄС, США та Австралії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Міжнародний досвід забезпечення розвитку сільських територій, у тому числі в питанні забезпечення інноваційних трансформацій, досліджували Е. Дж. Бун [14], Л.М. Галуза [13], В.А. Герцег [13], А.О. Котвіцька [16], Дж. Петтіт [14], Р.Д. Сафрїт [14], К.В. Шиманська [16] та інші. Разом із тим, наявність низки досліджень присвячених цій науковій проблематиці мають оглядовий характер та потребує актуалізації з метою визначення основних напрямів удосконалення інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку сільських територій.

Мета статті – аналіз зарубіжного досвіду інфраструктурного забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток сільських територій є пріоритетом політики Європейського Союзу уже понад 15 років, проте в останні роки зростає інтерес до інноваційних трансформацій економіки на рівні сільських районів, які включають питання економічного зростання, формування робочих місць та підвищення якості життя сільського населення за рахунок інструментів, спрямованих на вирішення проблеми підтримки впровадження нових технологій, управлінських інновацій та цифровізації на рівні провідних галузей виробництва на територіальному рівні (сільське господарство, туризм тощо).

© **Петрецький І.І.**, аспірант кафедри економіки і підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Нині передбачається, що саме сучасна цифрова інфраструктура має вирішальне значення для того, щоб сільські регіони залишалися привабливими як для бізнесу, так і для населення, і служили каталізатором створення та дифузії інновацій. Цифровий порядок денний Європи [1], розроблений Європейською комісією, є одним із семи стовпів стратегії «Європа 2020», який передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для стимулювання інновацій, економічного зростання та загального прогресу.

Так, у квітні 2017 р. була запущена програма Європейської Комісії щодо розвитку «Розумних сіл» [2], в якому вказувалося, що цифрові технології та інновації є необхідними для підтримки добробуту, вищих стандартів життя, надання публічних послуг для громадян, краще використання ресурсів, зменшення впливу на навколишнє середовище, а також для створення нових можливостей для ефективніших ланцюгів створення вартості у сільській місцевості з точки зору вдосконалених виробничих процесів і кінцевих продуктів. Інвестиції в інфраструктуру, розвиток бізнесу, мережі підтримки інновацій (кластери, технологічні парки, людський капітал, створення потенціалу та громад) разом із ефективним місцевим управлінням та залученням громадськості, є ключовими факторами для створення «розумних сіл».

Оскільки економіка сільських територій традиційно асоціюється із сільським господарством та виробництвом продуктів харчування, орієнтація інноваційної політики на первинний агросектор залишається незмінною. Політика ЄС щодо розвитку сільських територій у рамках Загальної сільськогосподарської політики [3] передбачає заходи щодо розвитку сільських територій через національні та регіональні програми. При цьому передбачається, що кожна з програм розвитку має базуватися на шести ключових принципах:

- сприяння передачі знань та інновацій у сільському, лісовому господарстві та сільській місцевості;
- підвищення життєздатності та конкурентоспроможності всіх видів сільського господарства, а також просування інноваційних сільськогосподарських технологій, сталого ведення лісового господарства;
- сприяння організації ефективних ланцюгів виробництва харчових продуктів, дотримання благополуччя тварин та управління ризиками в сільському господарстві;
- сприяння ефективності використання ресурсів та підтримка переходу до екологічної та

енергоощадної економіки в сільському та лісовому господарстві, АПК;

- відновлення, збереження та покращення екосистем, пов'язаних із сільським та лісовим господарством;
- сприяння соціальному залученню, скороченню бідності та економічному розвитку в сільській місцевості [4].

Політика ЄС щодо розвитку сільських територій фінансується через Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD). Європейське інноваційне партнерство з продуктивності та стійкості сільського господарства (EIP-AGRI) підтримує сільськогосподарські інновації шляхом об'єднання досвіду та ресурсів державних та приватних суб'єктів усіх рівнів, включаючи заходи щодо стимулювання пропозиції та попиту.

Частина комплексу заходів розвитку сільських територій спрямовано використання існуючого потенціалу шляхом застосування сучасних технологій. Робоча програма «Горизонт 2020» на 2018-2020 роки включала конкурс «Відродження сільських територій» (призовий фонд 128 млн. дол. США), спрямований на підвищення природного, соціального, культурного та економічного потенціалу сільських територій. Він містив низку питань, серед яких інновації ІКТ для сільського господарства, посилення потоку нових знань на всіх стадіях створення та комерціалізації інновацій. Передбачалося, що рішення розроблені у ході конкурсу зможуть сприяти кращому сталому розвитку сільських територій, створенню нових робочих місць та підвищенню соціальних стандартів життя населення.

Аналогічно, Платформа розумної спеціалізації для сільського господарства (S3P Agri-Food) підтримує регіони ЄС у розробці спільних інвестиційних проектів, у тому числі із залученням експертів. Регіони ЄС розробляють спільні інвестиційні проекти, у яких також беруть участь зацікавлені представники промисловості, бізнесу, наукових кіл та громадянського суспільства. Завдяки S3P Agri-Food регіони ЄС та країни-члени можуть ефективніше реалізовувати свої стратегії розумної спеціалізації, а регіональні зацікавлені сторони отримують переваги від нових можливостей співпраці з партнерами з інших регіонів [5]. Наразі близько 50 регіонів, що беруть участь у проектах платформи S3P Agri-food.

Крім того, у бюджеті ЄС на 2021–2027 роки Європейська комісія запропонувала заходи щодо

просування інновацій, циркулярної економіки та «синього» зростання. Ініціатива буде аналізувати інноваційні систем у регіонах і мобілізувати місцеві зацікавлені сторони навколо довгострокових інноваційних стратегій, заснованих на їх специфічних сильних сторонах [6].

У країнах ЄС сформовано значне інституційне підґрунтя для розвитку сільських територій, до яких, крім органів державної влади та місцевого самоврядування різного рівня, входять: об'єднання представників муніципальної влади; державні агентства розвитку; технополіси та інноваційні центри; регіональні фінансові компанії; система консалтингу; профспілкові об'єднання; організації, що здійснюють комерціалізацію нових технологій; бізнес-інкубатори; фонди венчурного фінансування; інвестиційні фонди, у тому числі благодійні; місцеві агентства розвитку; заклади вищої освіти та регіональні/місцеві науково-дослідні установ; дослідні лабораторії; агентства регіонального розвитку та інше [7]. Відтак, в ЄС сформована розгалужена система підтримки розвитку сільських територій.

Разом із тим, маючи спільні пріоритети розвитку сільських територій та формування інфраструктурного інноваційно-інвестиційного процесу його реалізації, кожна країна у межах встановлених ЄС програм формує власне бачення таких трансформації з урахуванням притаманних їм особливостей та можливостей росту. Розглянемо детальніше на прикладі кількох країн ЄС (Польщі, Румунії, Швеції).

Зважаючи на близьке сусідство та тісні соціально-економічні зв'язки з Україною вважаємо за доцільне проаналізувати досвід Польщі у формуванні спроможних сільських територій. Країна займає територію 312,7 км², з яких 51,2% припадає на сільську місцевість. Загальна чисельність населення становить 38,5 мільйонів, з них 39% проживають у сільській місцевості. Рівень безробіття в Польщі становить 8,3%, а сільські райони характеризуються прихованим безробіттям, високим рівнем бідності населення (32,7%) та ризиком соціального відчуження [8].

Відносно висока частка населення (12% порівняно з середнім по ЄС показником 5%) працює в сільському господарстві через соціально-економічну структуру польського сільського господарства, в якому переважають малі сімейні ферми (з 1,5 мільйонів ферм, близько 55% мають площу менше 5 га) [8]. При цьому діяльність таких підприємств не можна

вважати ефективною через: занижку продуктивності в аграрному секторі, відсутність належного технічного обладнання в сімейних фермерських господарствах, дефіцит підприємців та інноваторів у сільській місцевості, а також відсутність базової інноваційно-інвестиційної інфраструктури та послуг.

Зважаючи на це, ключовим у розвитку та підвищенні конкурентоспроможності сільських територій є модернізація сільського господарства. Це, зокрема, насамперед допоможе упорядкувати структурні зміни у секторах виробництва продукції тваринництва, зберігаючи стабільну базу сільськогосподарської сировини для харчової промисловості. Схеми підтримки орієнтовані на малі та середні фермерські господарства з метою підвищення їхнього виробничого потенціалу, що, у свою чергу, має призвести до збільшення доданої вартості. За рахунок вищої інвестиційної підтримки передбачається стимулювання молоді до створення нових, технологічних і конкурентоспроможних фермерських підприємств [8].

З цією метою понад 260 тис. учасників візьмуть участь у різноманітних тренінгах і демонстраційних проектах. Посилення механізмів, пов'язаних із передачею знань та інновацій, зокрема за допомогою дорадчих служб, є життєвоважливим для розвитку сільського господарства. Передбачається, що такі механізми налагодять зв'язки між науково-дослідними підрозділами, які здійснюють дослідження та розвиток, із аграрним сектором. Забезпечуючи індивідуальні консультаційні послуги, враховуючи конкретні потреби господарств, вони надаватимуть практичні та новітні знання, які дозволять фермерам використовувати інноваційні сільськогосподарські методи з метою підвищення ефективності, екологічності виробництва та безпеки сільськогосподарської продукції [8].

Враховуючи існуючу фрагментацію сільськогосподарських земель, в пріоритетах розвитку сільських територій Польщі наголошують на потребі подальшої диверсифікації у бік розвитку несільськогосподарських секторів. Загалом же, розвиток таких територій реалізують за шістьма ключовими напрямками:

1. Передача знань та консультативні послуги в сільському господарстві.
2. Конкурентоспроможність аграрного сектору.

3. Організація харчового ланцюга, включаючи переробку та маркетинг сільськогосподарської продукції.

4. Відновлення, збереження та покращення екосистем.

5. Економіка з низьким вмістом вуглецю та стійкістю до клімату в сільському та лісовому господарстві.

6. Соціальна інтеграція та місцевий розвиток.

Останній пріоритет використовує підхід «знизу–догори» через стратегії місцевого розвитку. Інвестиції в розвиток несільськогосподарської діяльності, боротьбу із соціальною ізоляцією та бідністю, збереження та охорону культурної спадщини підтримуватимуться виключно в рамках Стратегії місцевого розвитку. Близько 12,8% бюджету розвитку сільських територій було виділено на місцевий розвиток, очолюваний громадами (CLLD/Лідер). Це охопить 58% сільського населення при створенні приблизно 6000 робочих місць та покращенні умов життя.

Загалом у Польщі застосовується комплексний підхід до розвитку сільських територій, які передбачає об'єднання інвестиційно-інноваційного, виробничо-економічного та соціального аспекту трансформації, які в синергетичній взаємодії сприятимуть якісним змінам на рівні сільських територій.

Показовим вважаємо досвід розвитку сільських територій в Румунії, адже 87% від загальної території країни (238 тис. км²) займає сільська місцевість, а 45% населення країни (загальне сягає майже 20 млн осіб) проживає у сільській місцевості. Більше того, Румунія є чи не основною аграрною країною в ЄС – частка сільського господарства в економіці країни (6,6% від валової доданої вартості, що більш ніж утричі вища, ніж у середньому по ЄС – 1,7%); приблизно третина всіх фермерських господарств у ЄС зосереджена у Румунії, де їх налічується близько 3,9 млн.; 30% населення країни зайнято у сільському господарстві [9].

Разом із тим, розвиток самого аграрного сектору та сільських територій перебуває на незадовільному рівні, зважаючи на: низьку продуктивність праці (становить 30% від середнього рівня ЄС); погане/застаріле оснащення ферм, що ведуть натуральне та напівнатуральне господарство, відсутність орієнтовані на ринок та залученості до кооперативної діяльності; доступ до кредитів та сільськогосподарського страхування утруднений для сектора загалом, а для дрібних фермерів

особливо; старіння населення та низький рівень освітньо-професійного та інноваційного потенціалу персоналу, зайнятого у сільському господарстві; базова інфраструктура та доступ до послуг у сільській місцевості мають низьку якість та недостатньо розвинені; 40% сільського населення перебуває під загрозою бідності та соціальної ізоляції.

З огляду на ці системні проблеми в Румунії виникла гостра необхідність розвитку сільських територій, зокрема щодо підвищенні інноваційно-технологічного рівня агровиробників та професійних навичок сільського населення, одночасно сприяючи диверсифікації економіки сільських територій (тільки 18% несільськогосподарських малих і середніх підприємства у Румунії розташовані у сільській місцевості) – для забезпечення нових робочих місць, зниження надмірної залежності від сільського господарства та підвищення доходів сільського населення.

З метою вирішення цих питань 19 тис. осіб пройдуть навчання в рамках проекту розвитку сільських територій: 16 тис. фермерів та власників малих переробних підприємств пройдуть навчання щодо розвитку свого фермерського/харчового бізнесу, а понад 3 тис. виробників пройдуть навчання щодо організації екологічного виробництва. Понад 14,4 тис. фермерів та власників мікро- та малих підприємств у сільській місцевості отримають конкретні консультаційні послуги. Інновації та співробітництво стимулюватимуться за рахунок понад 200 проектів співпраці, включаючи створення 24 оперативних груп у рамках Європейського інноваційного партнерства [9].

Крім того, розвиток сільських територій включає близько 3 тис. проектів для створення/розвитку несільськогосподарського бізнесу в сільській місцевості та створено майже 27 тис. робочих місць, з яких понад 2 тис. буде створено в рамках проекту Leeder, де 120 місцевих груп реалізовуватимуть стратегії місцевого розвитку, охоплюючи 100% сільської території. Це сприятиме підтримці майже 800 проектів для покращення дрібної сільської інфраструктури, покращення умов життя близько 27% сільського населення. Також передбачається спрощення доступу до кредитів для реалізації приватних інвестицій за рахунок використання фінансових інструментів, наприклад Кредитного фонду. Загалом для реалізації всіх трансформацій в Румунії передбачено 9,5 млрд євро [9].

Однією з найбільш інноваційно розвинених країн ЄС є Швеція, яка у 2020 р. за Глобальним

інноваційним індексом [10] зайняла 2 місце у світовому рейтингу. Попри це країна не припиняє стимулювання поширення нових знань, а також результатів досліджень і розробок з метою стимулювання розвитку сільських територій, які з огляду на географічне положення, кліматичні умови та галузеву специфіку господарювання є достатньо диференційованими.

Зокрема у рамках Програми розвитку сільських територій Швеції [11] передбачено трансфер знань та інновацій в сільському, лісовому господарстві та сільській місцевості. Наголошується на тому, що успішні інноваційні системи мають вирішальне значення для посилення позицій економіки сільських територій, а також сприяють розробці кращих методів вирішення екологічних та кліматичних проблем. Європейське інноваційне партнерство створює умови для задоволення цієї потреби. Близько 7% (3,4 млн євро) видатків Програми спрямовано на створення й поширення знань, інновацій, науково-технічне співробітництво. Цей пріоритет допоможе аграрному сектору та сільському бізнесу впровадити результати досліджень та інновацій у свої виробничі системи, у такий спосіб підвищивши економічну ефективність діяльності.

У Швеції розвиток сільських територій також спрямований на створення ефективної інфраструктури, у тому числі інформаційно-комунікаційних послуг, що зробить життя та бізнес в сільській місцевості привабливішим. У рамках цього пріоритету також сплановано створення понад 950 робочих місць у сферах діяльності, не пов'язаних зі сільським господарством. За оцінками, понад третина всього сільського населення зможуть отримати вигоду від пропонуваного заходів місцевого розвитку.

Таким чином, можна узагальнити, що розвиток сільських територій в різних країнах ЄС: має загальні риси, обумовлені Програмами розвитку, прийнятими на рівні Співдружності; характеризується комплексним підходом, який сфокусований на одночасному покращенню інноваційно-інфраструктурних, інвестиційних, соціально-економічних та екологічних умов у межах сільських територій; орієнтований на вирішення притаманних певній для певної країни/території проблем, що сприяє чіткості та ефективності пропонуваного трансформацій. При цьому чимало країн визначає формування інфраструктури інноваційних змін та залучення інвестицій одним із провідних напрямів реформ.

У США сільські території займають 72% від всієї площі країни, а в їх межах проживають 46 млн американців. При цьому сільське господарство продовжує відігравати важливу економічну роль у сільській місцевості Америки, поряд з виробництвом, послугами та торгівлею [12].

Розвиток сільських територій є відносно автономним, що реалізується за принципом невтручання центральних органів центральної влади у справи локальних утворень. Крім того, кожен штат має власне законодавче підґрунтя для регулювання розвитку сільських територій, а сільські жителі самі та переважно власними ресурсами розвивають свою територію. Держава у цьому процесі головним чином виконує функцію контролю і консультативно-інформаційну.

Пріоритетами підтримки розвитку сільських територій у США вважаються: економічний розвиток цих територій, стимулювання створення та розвитку бізнесу; розвиток соціальної інфраструктури; розвиток людського капіталу, включаючи удосконалення соціальних систем (охорони здоров'я, освіти, комунального господарства тощо); підвищення якості життя та заможності населення тощо [13, с. 48].

Водночас, стимулювання розвитку та поширення інновацій у сільських територіях США реалізується за допомогою механізму спеціалізованої консалтингової структури Extension («Екстеншен» – дорадча служба). Це система, діяльність якої спрямована на поширення знань від наукових установ, насамперед університетів, до сільського населення. Для цього було розширено діяльності університетів в організаційному плані, зокрема за рахунок створення територіальних представництв закладів освіти у вигляді агентств, виїздів працівників закладу на місця тощо [13, с. 9].

Нині мати системи обслуговування «Екстеншен» полягає у підготовці практичних демонстрацій на науковій основі та їх проведення для жителів села з метою вдосконалення наявної виробничо-технологічної практики або технології у виробництві та житті сільського населення [14], яка реалізується за трирівневою моделлю, основними компонентами якої є:

- 1) впровадження нових технологій виробництва та стилю життя в сільській території;
- 2) вирішення проблем сільських територій;
- 3) освіта та поширення знань серед населення.

Діяльності «Екстеншен» включає наступний комплекс питань розвитку сільської території: сільське господарство, економіка домогосподарств, молодіжні програми (так звані клуби «4-Н») і розвиток громад. Відповідним чином розподілені функціональні обов'язки та сфери відповідальності між окремими працівниками служби, що гарантує чітке виконання завдань щодо створення та поширення знань та інновацій, без дублювання функцій та нераціонального використання коштів.

Дещо схожою на інноваційно-знаннєву модель розвитку сільських територій США є практика Австралії, основну частку території країни займають сільськогосподарські території, а економічну діяльність у них реалізують малі фермерські господарства. Так, про потребу розвитку інноваційно-інвестиційної системи у межах сільських територій в цій країні заговорили ще у 1989 р., коли була створена Корпорація досліджень та розробок в межах сільських територій, яка здійснює спільне фінансування науково-дослідної діяльності у сільській місцевості та визначає, що у центрі інноваційної системи сільських територій лежить взаємодія між державними науково-дослідними установами та сільськогосподарськими підприємствами [15].

Науково-дослідна діяльність у рамках цієї програми реалізується різними науково-дослідними інститутами загальнонаукового та аграрного спрямування, проте її спрямування фокусується на прикладних дослідженнях (не фундаментальних), які можуть бути апробовані у виробничу діяльність підприємств та установ, розташованих у сільських територіях.

Відповідно до моделі досліджень та розробок у межах сільських територій, основний тягар фінансування інноваційного розвитку лежить на державі, хоча уряд Австралії за допомогою законодавчих або добровільних зборів з первинних виробників акумулює кошти на ДіР у промисловості. При цьому максимальний розмір такого внеску на рік становить 0,5% від валової вартості виробленої продукції. З цих коштів потім фінансуються витрати на створення та поширення інновацій та має низку переваг:

- можливість вищих витрат; гарантує, що виробники, які отримують вигоду від досліджень, роблять свій внесок у їхню вартість;
- забезпечує практичну цінність досліджень;
- сприяє ширшому та швидшому освоєнню результатів досліджень [15].

Окреслена модель фінансування та співробітництва між державою й підприємницьким сектором обумовлена тим, що малий бізнес Австралії охоплює основну частину економіки та розглядається як потенційно важливий напрям економічної діяльності. Державні центри підтримки малого бізнесу всіляко надають допомогу, сприяють відкриттю та розвитку малих підприємств. На початковій стадії надається безкоштовна консультаційна підтримка і допомога з підготовкою кадрів та ведення бізнесу. Через деякий час, якщо малий бізнес виправдає себе і почне стабільно працювати, він може розраховувати на фінансову підтримку з боку держави для свого подальшого розвитку [16, с. 132]. Такий підхід допомагає ефективно сприяти розвитку економіки у межах сільських територій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, розгляд зарубіжного досвіду розвитку сільських територій загалом, та зокрема в аспекті інноваційно-інвестиційних процесів, у країнах ЄС, США та Австралії дозволив виокремити для України кілька перспективних напрямів розвитку сільських територій, які б дозволили подолати існуючі проблеми та підвищити ефективність комплексних трансформацій. Серед таких напрямів можна виділити:

- узгодженість планів розвитку національної економіки та сільських територій. Інноваційний розвиток сільських територій повинен регулюватися не тільки державними стратегіями, а й підтримуватися програмами його практичної реалізації на макро-, мезо- і мікрорівні;

- урахування під час стимулювання інноваційних трансформацій у межах сільських територій індивідуального характеру розвитку, який обумовлюється наявними ресурсами/можливостями та характеризується специфічними проблемами зростання;

- комплексний підхід, який передбачає удосконалення інфраструктурного забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів розвитку, зважаючи на економічні, соціальні, екологічні та технологічні перспективи;

- визначення ключових органів державного та місцевого управління, які б здійснювали координаційну, стимуляційну, контролюючу функцію процесом розвитку сільських територій, але в тісній взаємодії та місцевими органами влади, представниками бізнесу, науково-дослідних установ та громадськості, які беруть безпосередню участь у просуванні реформ в сільських територіях;

- уповноваження органів місцевого самоврядування щодо реалізації програм розвитку сільських територій, але й надання належної фінансової підтримки за рахунок використання комплексу фінансових інструментів: спеціальні інвестиційні фонди сприяння поширенню інновацій та знань; програми грантової й технічної підтримки; пільгового кредитування та системи оподаткування для інноваційно активних суб'єктів економічної діяльності [13, с. 49];

- поєднання механізмів управління органами місцевої влади та державного управління з метою надання певної самостійності територіальним громадам у формуванні базової інфраструктури, забезпеченні надання якісних та доступних соціальних послуг, становленні формальних та неформальних інститутів децентралізації, задоволенні інтересів громадян на відповідній місцевості, стимулювання розвитку людського капіталу сільських територій;

- створення дієвої мережі дорадчих служб на сільських територіях, які б здійснювали роботу із

сільським населенням та підприємницьким сектором у співпраці з працівниками райцентрів зайнятості, займалися організацією семінарів та тренінгів для підвищення освітньо-професійного рівня сільського населення та розвитку його інноваційного потенціалу;

- розвиток інститутів державно-приватного партнерства з метою розвитку інфраструктури реалізації інноваційно-інвестиційного процесу розвитку сільських територій та окремих галузей тощо.

Водночас, варто зважати, що імплементація зарубіжного досвіду до вітчизняних умов має базуватись на власних інституційних, організаційних, фінансових та інтелектуальних можливостях та вимагає подальшого формування моделі інфраструктурного забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів розвитку сільських територій з урахуванням кращої світової практики й потенціалу національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Digital Agenda For Europe. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe> (дата звернення: 9 травня 2022 р.)
2. EU Action for Smart Village. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rur-dev-small-villages_en.pdf (дата звернення: 9 травня 2022 р.)
3. Common Agriculture Policies. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en (дата звернення: 9 травня 2022 р.)
4. Rural Development. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_en (дата звернення: 9 травня 2022 р.)
5. S3P Agri-Food. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/agri-food> (дата звернення: 9 травня 2022 р.)
6. European Commission (2018) “The new EU strategy for the outermost regions, one year on”. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/outermost-regions/pdf/rup_2018/rup_eu_lands_world_1y_en.pdf (дата звернення: 9 травня 2022 р.)
7. Europa.eu. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev/refprop_en.pdf (дата звернення: 9 травня 2022 р.)
8. Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Poland. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-poland_en.pdf (дата звернення: 11 травня 2022 р.)
9. Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Romania. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-romania_en.pdf (дата звернення: 11 травня 2022 р.)
10. Global Innovation Index 2020. Sweden. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020/se.pdf (дата звернення: 11 травня 2022 р.)
11. Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Sweden. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-sweden_en.pdf (дата звернення: 11 травня 2022 р.)
12. Agriculture and Rural Development. URL: <https://www.ncsl.org/research/agriculture-and-rural-development.aspx> (дата звернення: 11 травня 2022 р.)
13. Газуда Л.М., Герцег В.А. Міжнародний досвід забезпечення розвитку сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 17(1). С. 47–50.
14. Boone E.J., Pettit J., Safrit R.D. (1994). Program evaluation in Extension. *Journal of Extension Systems*. 1994. № 10 (1). P. 87–121.

15. OECD (2015). Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Australia. URL: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264238367-en> (дата звернення: 11 травня 2022 р.)
16. Шиманська К.В., Котвіцька А.О. Середовище розвитку малого та середнього бізнесу в Австралії та його значення в економіці країни. *Розвиток малого та середнього бізнесу в умовах глобалізації світової економіки* : матеріали виступів Всеукраїнського економічного форуму з міжнародною участю (в онлайн форматі) (27 квітня 2017 року). Житомир : ЖДТУ, 2017. С. 132–134.

REFERENCES

1. Digital Agenda For Europe (2022). Retrieved from: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe> [in English].
2. EU Action for Smart Village (2014). Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rur-dev-small-villages_en.pdf [in English].
3. Common Agriculture Policies (1962). Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en [in English].
4. Rural Development (2014). Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_en [in English].
5. S3P Agri-Food (2019). Retrieved from: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/agri-food> [in English].
6. European Commission (2018) “The new EU strategy for the outermost regions, one year on”. Retrieved from: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/outermost-regions/pdf/rup_2018/rup_eu_lands_world_1y_en.pdf [in English].
7. Europa.eu. (2022). Retrieved from: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev/refprop_en.pdf ([in English].
8. Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Poland (2014). Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-poland_en.pdf [in English].
9. Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Romania (2014). Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-romania_en.pdf [in English].
10. Global Innovation Index 2020 (2021). Sweden. Retrieved from: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020/se.pdf (accessed 11 May 2022)
11. Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Sweden (2014). Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rdp-factsheet-sweden_en.pdf [in English].
12. Agriculture and Rural Development (2022). Retrieved from: <https://www.ncsl.org/research/agriculture-and-rural-development.aspx> (accessed 11 May 2022)
13. Hazuda L.M., Hertseh V.A. (2018). Mizhnarodnyi dosvid zabezpechennia rozvytku silskykh terytorii [International experience of ensuring the development of rural areas]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Is. 17(1), pp. 47–50. [in Ukrainian].
14. Boone E.J., Pettit J., Safrit R.D. (1994). Program evaluation in Extension. *Journal of Extension Systems*. no. 10 (1). pp. 87–121. [in English].
15. OECD (2015). Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Australia. Retrieved from: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264238367-en> [in English].
16. Shymanska K.V., Kotvitska A.O. (2017). Seredovyshche rozvytku maloho ta serednoho biznesu v Avstralii ta yoho znachennia v ekonomitsi krainy [The environment for the development of small and medium-sized businesses in Australia and its importance in the country's economy]. *Rozvytok maloho ta serednoho biznesu v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky* : materialy vystupiv vseukrainskoho ekonomichnoho forumu z mizhnarodnoiu uchastiu (v onlain formati). Zhytomyr : ZhDTU, pp. 32–134. [in Ukrainian].

Отримано 25.07.2022